

Geld verdienen in het

Bosbeheerders hebben een grote financiële opgave: veel werk te doen en dat met steeds minder geld. Maar door creatief om te gaan met partners zoals het waterschap, afnemers, gebruikers en recreanten is er veel mogelijk. Als je het maar wil zien. En even buiten de gebaande paden wil denken.

— Ido Borkent en Geert van Duinhoven
(redactie)

> Boswachter Harco Bergman wilde het Vakblad eens laten zien hoe ons team een 'natte as' heeft gerealiseerd in de Boswachterij Kuinderbos. In 2004 is Staatsbosbeheer in het Kuinderbos begonnen met de aanleg van die een natte verbinding die diagonaal van Kuinre, dwars door het bos naar de A6 loopt. De aanleg van de natuurvriendelijke oevers van de Hopwegsloot is eigenlijk op verzoek van het waterschap. De landbouw in de polder vraagt om steeds meer water en de bestaande sloten konden onvoldoende aanvoeren. Er moest dus extra water door het bos naar het achterliggende landbouwgebied.

Drie jaar geleden is begonnen met vergunningaanvragen voor de aanleg van een groot ven in het noordelijke deel van de boswachterij en de Schanskreek. Uit archeologisch onderzoek bleek dat in het weiland een oude kreek ligt uit de tijd van de Zuiderzee, deze oude kreek is al uitgegraven. De provincie Flevoland heeft subsidie verstrekt. Harco Bergman: "De doelstelling van het waterschap sluit goed aan bij onze eigen doelstellingen dus hebben we geprobeerd om de watergangen en plassen zo natuurlijk mogelijk te maken. En we durfden ook wel

eisen te stellen. Zo hebben we als harde eis gesteld dat de Hopwegsloot extra breed mocht worden en dat we daar niet volgens de keur van het waterschap 3 keer per jaar alle vegetatie weg moesten maaien maar juist de natuur haar gang konden laten gaan zodat de oevers zich zo natuurlijk mogelijk kunnen ontwikkelen. Dat is voor het waterschap wel even heel anders denken. Maar zij hadden een probleem en wij wilden daar op deze voorwaarde aan meewerken."

Uiteindelijk is er de afgelopen jaren een zes kilometer lange natte as van beken, kreken, plassen en vennen tot stand gekomen door het Kuinderbos. Bergman leidt de mensen er maar al te graag rond. Niet onterecht: in de Hopwegsloot planten zich inmiddels duizenden weidebeekjuffers voort en in 2012 is zelfs de Kempense heidelibel gezien door vrijwilliger Gerard Eggens. Heel bijzonder want het is ruim 200 km noordelijker dan hij ooit is gezien. Tevens zijn er waterspitsmuizen gezien en de uitwerpselen van de otter: de zogenaamde spraints. In een van de nieuwe vennen broedt al een aantal jaren een dodaars. Op een deel van de venranden is destijds als inleidend beheer, heideplag-

Kuinderbos

Buiten de gebaande paden

Tribune voor een touringcar.

“De doelstelling van het waterschap sluit goed aan bij onze eigen doelstellingen dus hebben we geprobeerd om de watergangen en plassen zo natuurlijk mogelijk te maken. En we durfden ook wel eisen te stellen.”

sel uitgestrooid uit de boswachterij Staphorst. Die heide ontwikkelt zich prima. Planten als kleine zonedauw en fraai duizendguldenkruid staan nu al tussen de heide. Inmiddels zijn er 46 soorten libellen en juffers gevonden, reden voor de Vlinderstichting om het Kuinderbos uit te roepen als een van de drie libellenreservaten van Nederland.

Landgoedbedrijf

Al gaandeweg door het Kuinderbos, blijkt dat

deze boswachterij niet alleen interessant is uit het oogpunt van natuur, maar zeker ook uit het oogpunt van bedrijfsvoering. “Wij zijn hier een pilot voor een Staatsbosbeheerproject om een boswachterij als een landgoed te beheren. We zijn dus minder gebonden aan de strikte functieomschrijvingen maar beheren het hier zoals wij denken dat goed en praktisch is, vanzelfsprekend binnen een aantal kaders zoals de te realiseren natuurdoelen. We streven er naar om, een sluitende begroting krijgen. Dat is natuurlijk mede ingegeven door een terugtrekkende overheid en zo veel mogelijk in het groen te gaan ondernemen en met het verdiende geld betekenisvolle zaken als educatie, natuurtoezicht en recreatief onderhoud te bekostigen. Volgens Bergman lukt dat hier in de boswachterij heel aardig. Sterker nog: als het aan hem ligt, streeft hij er naar de boswachterij zelfs kostendekkend kunnen maken. “Wat we hier doen kan, ook voor collega’s uit andere boswachterijen inspiratie opleveren, want er zijn denk ik nog best kansen onbenut. Dat is jammer. Toen duidelijk werd dat de overheid flink wilde gaan bezuinigen op natuur en op Staatsbosbeheer, heb ik mijn collega-boswachters gevraagd om

vooral van elkaars ervaringen gebruik te maken en elkaars ideeën te delen voor groen ondernemen. Dat is best even wennen voor sommigen, maar ik merk ook de nodige belangstelling. We zijn over het algemeen nog vooral op het beheer gericht of op voorlichting en publiek maar nog weinig boswachterijen maken de combinatie. Als pilot kreeg ik die mogelijkheid en kan ik nu laten zien dat beheer en publiek alles met elkaar te maken hebben en dat daar vaak de winst te behalen is.”

Studenten

Natuurlijk beloven we Bergman dat we niet alles op zijn conto zullen schrijven in het artikel. Want niet alleen hij doet het werk hier: ook zijn medewerkers weten wat er allemaal mogelijk is en bedenken allerlei initiatieven. Dat het hier bruist, merk je al meteen op het kantoor van Bergman. Daar waar in andere boswachterijen het nog wel eens heel stil kan zijn op een kantoor, is het hier een drukte van belang. Vier, vijf zes mensen op kantoor lopen in en uit. Vrijwilligers en werknemers. Overleggen discussiëren en gaan weer aan de slag. Studenten die af en aan lopen in het kantoor om iets

te vragen. Bergman: "Boven het kantoor hebben we een appartement gemaakt waar studenten kunnen logeren. Er verblijven hier eigenlijk altijd wel een stuk of zes studenten, waarvan er een aantal blijven overnachten door de week. HBO-studenten en MBO-studenten. Die doen hier een stage of een afstudeervak voor een korte of langere tijd. Hier zijn ze dus niet alleen bezig met hun eigen werk of onderzoek, maar ervaren ze ook de hectiek van de boswachterij, leren ze de dagelijkse gang van zaken kennen." Als we even later in het veld zijn, zien we de studenten aan de gang. Een groep studenten leert hier bomen kappen met wiggen en tirfortakel. Andere studenten hebben het kapplan van Bergman eerst goed doorgerekend en beoordeeld en nu gaat de zaag er in. De studenten vinden het prachtig: waar kun je nog op deze manier zagen? Zeker als je de zaag mag zetten in een lariks van wel 75 centimeter doorsnede? Het langhout wordt er met een lier uitgesleept: maken de studenten dat ook nog eens mee. "Het is normaal gesproken natuurlijk een dure manier van beheer om deze lariksopstand zo te verjongen maar nu is het juist heel goedkoop omdat het jonge onderstandige bos nauwelijks beschadigd wordt en ik heel weinig schade in het bos heb". Er is zelfs een mobiele zaag in het bos om de stammen meteen tot planken te verwerken. "Ik geef de studenten de opdracht mee om goede ideeën te bedenken voor wat je met de eerste, bolle plank van een stam kunt doen. Altijd verzinnen ze daar wel weer wat op en dat passen we vervolgens in de boswachterij dan toe. Soms levert zo'n moeilijke plank dan

alsnog een verkoopbaar product op. Uiteraard verkopen we dat dan weer als een streekproduct."

Het werk van de studenten is natuurlijk gewoon een dunning die anders ook had moeten gebeuren. Een goedkope, maar zeker voor de studenten een heel zinvolle en leerzame manier. "Wij geven als boswachterij in samenwerking met het Groenhorstcollege ook cursussen motorzagen voor particulieren. We hebben namelijk nogal wat particulieren die hier hout mogen oogsten uit onrendabele dunningen. Wij willen dan dat ze eerst een certificaat bij ons halen en zo veilig leren werken. Uiteraard kiezen we de oefen-percelen heel gericht zodat de cursus niet alleen voor de cursisten goed uitpakt maar ook dat wij tegelijkertijd een stuk bos hebben gedund."

Kuinderplas

In totaal liggen er in het gehele Kuinderbos inmiddels ongeveer 35 vennen en poelen. De poelen sluiten aan op de Kuinderplas, die met 16 ha een grote eenheid binnen de natte as vormt. De Kuinderplas is vorig jaar met een beek met de nieuwe Schoterplas verbonden die achter vakantiepark Eigen Wijze uitkomt. "De beekranden zijn ingezaaid met heideplagsel en ontwikkelen zich ook volgens de verwachtingen die we er van hadden. Dit is ook het gebied waar al die padden en kikkers die we overzetten tijdens de paddentrek zich voortplanten. Een deel van kikkervisjes wordt opgevreten door de laren van libellen en juffers. De beek is nu uitgegraven tot aan de Schoterweg en

wordt voor volgend voorjaar doorgetrokken tot aan het Schoterpad. Onze aannemer heeft door de verminderde vraag naar zand gevraagd of ze het laatste deel van het Schoterveld in 2017 uiterlijk mogen opleveren, daar hebben we mee ingestemd."

Bergman laat het grote ven zien. Nu nog met kale oevers maar het meest opvallende is de bus-helling. Het is de eerste natuur-tribune voor bussen in Nederland vertelt hij. Het zand dat we over hadden hebben we op een heuvel laten leggen aan de oever van de plas. We krijgen hier nog wel eens wat oudere mensen die in groepen de orchideeveldjes komen bezoeken. Het is dan vaak te ver om te ver ook naar de plas te gaan dus willen ze met een bus. Vanaf deze heuvel hebben ze een prachtig uitzicht. Ze kunnen zelfs in de bus blijven zitten."

Sponsors

Maar dat is niet de enige reden waarom deze heuvel er ligt. In de toekomst zal deze plas gebruikt kunnen gaan worden voor sportactiviteiten zoals mennen, paardrijden en mogelijk endurance, beter bekend als de military. Bergman ziet het helemaal voor zich dat een sponsor de heuvel tijdens een wedstrijd voor een leuk bedrag mag huren. "Voor sommige beheerders is het onbestaanbaar om iets als een military te laten organiseren. Toch staan wij er voor open. Uiteraard onder strikte voorwaarden en tegen betaling. We spreken een vast bedrag per bezoeker af, en dat geld gaat rechtstreeks naar het bos, natuur en recreatiebeheer. Een dergelijke constructie hebben we ook met

Studenten hebben lariks geveld.

Wortelaanzet zal een hurling-stick worden.

“Voor sommige beheerders is het onbestaanbaar om iets als een military te laten organiseren. Toch staan wij er voor open.”

een muziekfestival. Dan gaat er 2,50 euro per persoon naar ons en we spreken af dat ze het terrein goed achterlaten. Wij hebben voor het festival een aantal keer een nauwkeurige inventarisatie gedaan naar bijzondere planten, vogels en dieren. Heel belangrijk voor de natuur maar ook voor de betrokken bewoners in de buurt. We hebben laten zien dat we een festival laten organiseren maar vooral ook de natuur goed in de gaten houden. Wij hebben ingeschat dat het festival geen schade zou doen. Dat hebben we ook gecommuniceerd naar de bewoners zodat er geen onrust zou gaan ontstaan. Als er zeldzame planten gevonden zouden worden zou er tijdens het festival kuubs-kist overheen geplaatst worden en die diende meteen als statafel.”

Het festival was nog op aanvraag maar Bergman vertelt dat hij zelf de Noordoostpolder Landrover-vereniging heeft gevraagd of zij van het bos gebruik willen maken. En het verhaal er achter klinkt eigenlijk behoorlijk doordacht.

Staatsbosbeheer zou efficiënter het hout kunnen oogsten als ze gebruik zou maken van grote wagens en machines. Die rijden de paden echter kapot en herstel is duur. “Dus heb ik voorgesteld dat ze hier een weekend met hun landrovers mogen terreinrijden tot 15 maart en op voorwaarde dat zij daarna voor 1 april de paden weer herstellen. Het voordeel voor mij lijkt me duidelijk: goedkopere houtoogst en alle paden in een keer hersteld!” De club uit de Noordoostpolder lukt het niet dit te organiseren, wellicht zijn er andere belangstellenden?

Hurling

Een stukje verderop is een harvester bezig. Gaat natuurlijk een stuk sneller dan de jongens van de bosbouwschool. Het zijn hier voornamelijk essen die er in deze dunning uit gaan. De geogste bomen hebben allemaal last van de essentaksterfte. Hoewel dit hout nog best wat oplevert, is de ziekte voor Bergman een aardige tegenvaller. Want tot voor kort was een gezonde es ‘goud’ waard. De wortels van de boom komen namelijk door de inklinkende bodem hier in de polder boven de grond te zitten. De kromming van die wortels is ideaal voor de productie van hurling-sticks. Hurling is een typisch Ierse sport waarbij de spelers een stick hebben. Deze lijkt op een hockeystick, maar heeft een breder en plat blad aan de onderkant. En laten er nu gemiddeld vijf van deze wortelaanzetten aan een es zitten met elk een waarde van ongeveer 25 euro.... De essentaksterfte taste tot nu toe 40% van de wortels aan van de geogste bomen, dus deze inkomsten moet Staatsbosbeheer hier voorlopig even gaan missen.

Laat onverlet dat er veel geogst en verdiend wordt aan het hout. “De jaarlijkse lopende aanwas is hier nu 7000 kuub per jaar. Daarvan oogsten we er een kleine 5000. Maar daar waar ik kan plant ik gewoon ook fijnspar, larix, douglas en duurzaam loofhout aan vanwege het simpele feit dat ik daar dan in de toekomst weer een aanwas productie van 9.000 kuub heb.”

Je zou bijna denken dat deze boswachterij een productiebedrijf is waar alleen maar geld verdiend moet worden. Niets is minder waar. Bergman vertelt met veel passie over de natuur die hij hier beheert maar zich vooral heel goed realiseert hoe belangrijk het is om dit gebied te blijven onderhouden. Al was het alleen maar om die watersnip die opeens opvliegt in een ouder stukje heide dat hier eind vorige eeuw is aangelegd. Daar nog een watersnip, twee, vijf, twintig. Zeker honderd watersnippen vliegen opeens op. Bergman glundert. Daar doen we het voor.<

redactie@vakbladnbl.nl

Nog meer slimme ideeën om geld te verdienen of te besparen

Veel campings zijn open van 1 april tot 1 november. *De camping in het Kuinderbos is het hele jaar open* en heeft eigenlijk elk weekend gasten. In totaal ongeveer 2000 wintergasten. En dus ook winter-inkomsten. Campinggasten hoeven niet per se hun tent in het bos op te zetten. Er is ook een vlot waar je je tent op mag zetten en overnachten op de grote plas. Uiteraard tegen wat bijbetaling. Binnenkort komt er zelfs een *drijvende vergaderlocatie* op de plas te liggen

De boswachterij organiseerde jaarlijks op Tweede Paasdag de *Noordoostpolder naar Buitendag*. Dat kostte in het verleden ongeveer 15.000 euro. Tegenwoordig organiseert de Lions-club de open dag samen met ons. Die zoekt sponsors, die regelt veel wat een hoop kosten bespaart. Op de balans scheelt dat dus al gauw 15.000 euro per jaar.

Uit kostenbesparing heeft Staatsbosbeheer rondom een aantal vennen gaas gezet zodat *schapen* tussen de heide al grazend gras en *jonge boompjes wegvreten* zodat de heide zich optimaal kan ontwikkelen.

Mensen kunnen hun naam verbinden aan een zitbank, fietspad of wandelpad. Er zijn nu nog immers genoeg paden zonder naam. Hoeveel dat voor Staatsbosbeheer oplevert verschilt per fietspad. Maar het gaat in totaal om duizenden euro's.

